

Ryzyko podejmujemy codziennie – choć w powszechnej opinii ludzie różnią się preferencją ryzyka, badania sugerują, iż różnice w ich podejmowaniu działań ryzykownych wynikają głównie z różnic w postrzeganiu ryzyka, z mniejszym wpływem preferencji ryzyka, która wbrew obiegowym opiniom pozostaje podobna dla różnych grup (płci, narodowości, itd.). Zatem dwie osoby o tej samej preferencji ryzyka mogą podjąć różne działania, bo inaczej oceni poziom ryzyka związany z daną sytuacją. Również dwie osoby oceniające podobnie poziom ryzyka związany z danym działaniem mogą postąpić inaczej, ze względu na różnicę w preferencji ryzyka. Badając więc, w jaki sposób ludzie podejmują ryzyko, należy myśleć o wszystkich aspektach sytuacji, w tym:

- deklarowanej przez nich podjęcia takiego działania
- postrzeganej ryzykowności działania
- postrzeganej korzyści z działania
- indywidualnej preferencji ryzyka

W niniejszym projekcie badamy wpływ emocji (dalej: afektu) skojarzonych z przedmiotem postawy na ocenę sytuacji i podejmowanie działań ryzykownych. Niewątpliwie przejawiamy takie emocje do większości przedmiotów i czynności, potrafimy w kilka sekund odpowiedzieć czy je lubimy czy nie. Takie oceny emocjonalne są szybsze i wymagają mniej wysiłku niż rozważenie wszystkich za i przeciw danej czynności. Co więcej, jak udokumentowano w mechanizmie heurystyki afektu, taka pozytywna emocja względem czynności może pełnić rolę „rózowych okularów” przez które będziemy oceniać wszystkie aspekty danej czynności. Jeśli zatem lubimy markę Apple (albo bieganie w maratonach) bądź przekonani, iż inwestycja w Apple (bieganie w maratonach) jest bardzo korzystna i mało ryzykowna. Nie jest to jednak poprawny sposób myślenia – w finansach zawsze to co bardziej zyskowne związane jest z wyższym ryzykiem (inaczej wszyscy kupowaliby akcje zamiast zakładać lokaty, bo przecie te pierwsze oferują wyższy zysk). Podobnie jest również w życiu codziennym. W projekcie chcemy zbadać, jaki wpływ na postrzeganie relacji korzyści-ryzyko ma samo lubienie podejmowania ryzyka, wykorzystując do zmierzenia tej zmiennej zarówno miary oparte na deklaracjach badanego jak i miary, w których o emocjach wnioskujemy poprzez obserwację ich zewnętrznych objawów (np. potliwość skóry).

W projekcie podkreślamy, iż ludzie często nie są świadomi swojej preferencji ryzyka – możliwym jest również, iż mogą podawać nieszczerze odpowiedzi w kwestionariuszach, ze względu na wiążącą się z podejmowaniem ryzyka w pewnych obszarach (oszukiwanie swoich bliskich) w porównaniu do innych (oszukiwanie urzędu). Tym samym właściwszy jest pomiar preferencji ryzyka nie opierający się na deklaracjach – z tego powodu wykorzystamy w projekcie Test Utajonych Skojarzeń (IAT), czyli komputerowe zadanie, w którym badany dokonuje kategoryzacji bodźców do jednej z dwóch łączonych kategorii (np. RYZYKO i SŁOWA POZYTYWNE vs. BEZPIECZNE i SŁOWA NEGATYWNE). Zmieniając kategorie między zadaniami można ocenić, czy badanemu łatwiej (szybciej) kategoryzuje się bodźce związane z ryzykiem wtedy, gdy kategoria RYZYKO jest powiązana z pozytywnymi lub negatywnymi słowami. Tym samym będziemy potrafili ocenić, czy bardziej pozytywną kategorię dla badanego pozostają aktywności ryzykowne czy bezpieczne (a więc zbada jego utajone postawy wobec ryzyka). Podobnie planujemy zbadać utajone postawy wobec przedmiotu postawy (z wykorzystaniem jednego kategoryjnego IAT), wskazując – czy zgodnie z pytaniem podnoszonym przez innych badaczy – łączy się ona ze stosowaniem heurystyki afektu. Sugerujemy również, iż postawa utajona wobec ryzyka będzie lepszym predykatorem podjęcia czynności ryzykownej niż postawa deklarowana – podobnie jak postawy utajone okazały się być lepszym predykatorem spontanicznych zachowań związanych z uprzedzeniami.

Realizacja projektu związana jest z przeprowadzeniem serii eksperymentów z udziałem badanych proszonych o wypełnienie zadania komputerowego (o różnej trudności w zależności od badanego zagadnienia). Możliwe spektrum zadań dotyczy pomiaru:

- jawnych ocen: ryzykowności, korzyści, chęci podjęcia działania, emocji związanych z obiektem oceny jak i samą czynnością ryzykowną,
- postaw utajonych: zarówno względem obiektu oceny jak i samej czynności ryzykownej
- fizjologicznego pobudzenia emocjonalnego związanego z ekspozycją bodźców ryzykownych